

V SHO'BA. TIL VA ADABIYOT TA'LIMIDA INTEGRATSIYA

ESKI VE ORTA ÇAĞ TÜRK EDEBIYATI ESERLERININ ETKİN ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Alashbayev Yerlan,

PhD, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi, Türkistan/Kazakistan
yerlan.alashbayev@ayu.edu.kz

Özet. Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı, Türk milletinin kültürel kimliğinin oluşumunda belirleyici bir rol oynamış; dil, düşünce yapısı ve estetik anlayışın tarihsel gelişimini yansıtan temel bir kaynak olmuştur. Bu edebî dönemler, yalnızca tarihsel bir ilgi alanı değil; aynı zamanda çağdaş bireyin geçmişle bağ kurmasında, kültürel sürekliliği kavramasında da önemli işlevler üstlenmektedir. Ancak günümüz eğitim ortamlarında bu döneme ait eserlerin öğrencilere etkili ve sürdürülebilir biçimde aktarılması, özellikle dilsel zorluklar, bağlam eksikliği ve yöntemsel sınırlılıklar nedeniyle güçleşmektedir. Bildiride, Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı öğretiminde karşılaşılan temel sorunlar kuramsal ve pratik düzeyde ele alınmakta; öğrenci merkezli, çağdaş ve etkileşimli öğretim yöntemlerine dayalı çözüm önerileri sunulmaktadır. Metinlerin sadece ezberlenmesinden ziyade, çok boyutlu analizlere imkân tanıyan bir yaklaşımla ele alınması, öğrencilerin tarihsel-kültürel bağlamı kavrayarak anlamlandırma ve yorumlama becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda önerilen yöntemler, hem edebiyat eğitiminin niteliğini artırmayı hem de öğrencilerin edebî metinlerle kurduğu entelektüel ilişkiyi güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler. Eski Türk edebiyatı, edebiyat eğitimi, öğrenci merkezli öğretim, metin çözümleme, tarihsel bağlam, öğretim stratejileri, etkileşimli öğrenme.

ESKI VA O'RTA ASRLAR TURK ADABIYOTI ASARLARINI SAMARALI O'QITISH USULLARI

Alashbayev Yerlan,

PhD, Xoja Ahmad Yassaviy nomidagi Turk-Kazak xalqaro universiteti, Turkiston / Qozog'iston

Annotatsiya. Eski va O'rta asr Turk adabiyoti turk xalqining madaniy o'zligini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynagan; til, tafakkur va estetik qarashlarning tarixiy taraqqiyotini aks ettiruvchi asosiy manba bo'lib xizmat qilgan. Bu adabiy davrlar nafaqat tarixiy qiziqish obyekti, balki zamonaviy insonning o'tmish bilan bog'lanishida, madaniy davomiylikni anglashida ham muhim vazifalarni bajaradi. Ammo bugungi ta'lim tizimida bu davrlarga oid asarlarni talabalar uchun samarali va barqaror tarzda yetkazish, ayniqsa til murakkabligi, kontekst yetishmasligi va uslubiy cheklovlar tufayli qiyinlashmoqda. Ushbu maqolada Eski va O'rta asr Turk adabiyotini o'qitishda uchraydigan asosiy muammolar nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi hamda talaba markazli, zamonaviy va interaktiv o'qitish metodlariga asoslangan yechimlar taklif etiladi. Matnlarni yodlashdan ko'ra, ularni ko'p qirrali tahlil qilish imkoniyatini beruvchi yondashuv orqali tarixiy-madaniy kontekstni tushunish va talqin qilish ko'nikmalarini shakllantirish maqsad qilib olingan. Taklif etilayotgan metodlar adabiyot ta'limi sifatini oshirish, shuningdek, talabalar bilan adabiy matnlar o'rtasidagi intellektual aloqani mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar. Eski Turk adabiyoti, adabiyot ta'limi, talaba markazli o'qitish, matn tahlili, tarixiy kontekst, o'qitish strategiyalari, interaktiv o'rganish.

ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ДРЕВНЕЙ И СРЕДНЕВЕКОВОЙ ТЮРКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Алашбаев Ерлан,

*PhD, Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави,
Туркестан / Казахстан*

Аннотация. Древняя и средневековая тюркская литература сыграла решающую роль в формировании культурной идентичности тюркского народа; она служит основным источником, отражающим историческое развитие языка, мышления и эстетического восприятия. Эти литературные эпохи важны не только как предмет исторического интереса, но и как средство установления связи современного человека с прошлым и понимания культурной преемственности. Однако в современных образовательных условиях передача произведений этих эпох студентам становится затруднительной из-за языковых трудностей, отсутствия контекста и методологических ограничений. В статье рассматриваются основные проблемы преподавания древней и средневековой тюркской литературы на теоретическом и практическом уровнях и предлагаются решения, основанные на современных, интерактивных и ориентированных на студента методах обучения. Предлагаемый подход ориентирован не на заучивание текстов, а на их многогранный анализ, что способствует развитию у студентов навыков осмысления и интерпретации в историко-культурном контексте. Предложенные методы направлены на повышение качества литературного образования и укрепление интеллектуальной связи студентов с литературными текстами.

Ключевые слова. Древнетюркская литература, литературное образование, обучение, ориентированное на студента, анализ текста, исторический контекст, стратегии преподавания, интерактивное обучение.

EFFECTIVE TEACHING METHODS FOR WORKS OF ANCIENT AND MEDIEVAL TURKIC LITERATURE

Alashbayev Yerlan,

*PhD, Khoja Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University,
Turkistan / Kazakhstan*

Abstract. Ancient and Medieval Turkic literature has played a decisive role in shaping the cultural identity of the Turkic people, serving as a fundamental source reflecting the historical development of language, thought, and aesthetic perception. These literary periods are not only of historical interest but also serve crucial functions in helping contemporary individuals connect with the past and comprehend cultural continuity. However, in today's educational settings, effectively and sustainably conveying the works of these periods to students has become challenging due to linguistic difficulties, lack of contextualization, and methodological limitations. This paper addresses the main issues encountered in teaching Ancient and Medieval Turkic literature from both theoretical and practical perspectives and proposes solutions based on student-centered, contemporary, and interactive teaching methods. Rather than relying solely on memorization, the proposed approach encourages multi-dimensional textual analysis, aiming to develop students' abilities to interpret and contextualize literary works within their historical and cultural frameworks. These recommended methods aim to enhance the quality of literature education and strengthen students' intellectual engagement with literary texts.

Keywords. Ancient Turkic literature, literature education, student-centered teaching, text analysis, historical context, teaching strategies, interactive learning.

Türk edebiyatı, tarihsel gelişimi boyunca farklı kültürel, siyasal ve düşünsel ortamların etkisiyle şekillenmiş, özellikle Eski ve Orta Çağ dönemlerinde özgün bir kimlik kazanmıştır. Bu dönemlere ait edebî metinler, yalnızca edebiyat tarihinin değil, aynı zamanda Türk kültür tarihinin, dil evriminin ve estetik anlayışının da anlaşılmasında önemli birer kaynaktır. Ancak günümüzde bu metinlerin eğitim süreçlerinde etkili biçimde işlenmesi, birçok pedagojik zorlukla karşı karşıyadır. Özellikle öğrencilerin tarihî metinlerle kurduğu ilişki, dilsel güçlükler, bağlam eksikliği ve ezberci yaklaşım nedeniyle sınırlı kalmakta; bu da edebî metinlerin derinlemesine anlaşılmasını engellemektedir.

Bu bildiride, Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı metinlerinin öğretiminde karşılaşılan temel sorunlar tartışılmakta; öğrenci merkezli, etkileşimli ve çağdaş öğretim yöntemlerinin bu sorunlara nasıl çözüm sunabileceği ele alınmaktadır. Bu bağlamda, edebiyat eğitiminin yalnızca bilgi aktarımına indirgenmemesi; öğrencilerin metinleri tarihsel, dilsel ve kültürel bağlam içinde çözümleyebilecek donanımına erişmesini sağlayan bir öğretim anlayışının geliştirilmesi gerektiği savunulmaktadır.

Kuramsal Çerçeve ve Alan Yazını

Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı öğretimi, tarihsel metinlerin çağdaş öğrenci profiliyle buluşturulmasını gerektiren özel bir pedagojik alandır. Bu bağlamda, özellikle yapılandırmacı öğrenme kuramı, söz konusu metinlerin öğretiminde etkili bir kuramsal zemin sunmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme, bireyin bilgiye aktif olarak katılımıyla gerçekleşir; öğrenci yalnızca bilgiyi almaz, onu önceki deneyimleriyle ilişkilendirerek yeniden inşa eder (Fosnot, 1996). Bu anlayış, tarihsel metinlerin öğretiminde öğrencinin metinle bireysel anlam ilişkisi kurmasını merkeze alır.

Edebiyat eğitimi alanındaki araştırmalar, metin merkezli ve öğretmen odaklı geleneksel yaklaşımların, öğrencilerin edebî metinleri derinlemesine kavrayabilmesini sınırladığını ortaya koymuştur (Kıran, 2010; Arslan, 2015). Özellikle tarihî metinlerde dilin farklılığı, anlam katmanlarının çokluğu ve bağlam eksikliği, öğrencinin pasif konumda kalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle çağdaş edebiyat öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar ön plana çıkmıştır. Örneğin, metinler arası okuma, yaratıcı drama, işbirlikli öğrenme, eleştirel düşünme temelli analiz gibi yöntemlerin, öğrencilerin metinle daha derin ve anlamlı bağ kurmasını sağladığı gösterilmiştir (Sever, 2013; Günay, 2019).

Ayrıca, edebî metinlerin tarihsel bağlamda ele alınması, öğrencilerin sadece dilsel ve biçimsel unsurları değil; aynı zamanda dönemin sosyo-kültürel yapısını da kavramalarına olanak tanır. Bu noktada tarihsel okuma stratejileri ile kültürel bağlamlandırma teknikleri, özellikle Eski Türk edebiyatı öğretiminde işlevsel araçlar olarak öne çıkmaktadır (Demirel, 2021).

Bu bildiride, yukarıda belirtilen kuramsal yaklaşımlar ışığında, Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı metinlerinin öğretiminde yaşanan zorluklar incelenmekte ve bu zorlukların aşılmasına yönelik yöntemsel öneriler sunulmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, betimsel nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yapılandırılmıştır. Amaç, Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı metinlerinin günümüz eğitim ortamında öğretimine ilişkin mevcut durumu ortaya koymak, karşılaşılan temel sorunları analiz etmek ve çözüm odaklı öğretim stratejileri önermektir. Bu kapsamda öncelikle konuya ilişkin ulusal ve uluslararası literatür taraması gerçekleştirilmiş; edebiyat eğitimi, yapılandırmacı öğrenme kuramı ve tarihî metin öğretimi konularında yapılmış akademik çalışmalar incelenmiştir.

Ayrıca mevcut öğretim programları, ders kitapları ve uygulama örnekleri incelenerek öğretimde kullanılan yöntem ve teknikler analiz edilmiştir. Öğretim süreçlerinde sıklıkla karşılaşılan sorunlar, alanyazındaki bulgular doğrultusunda tematik şekilde sınıflandırılmıştır. Bu analizler ışığında, öğrenci merkezli ve etkileşimli öğretim uygulamalarına dayalı öneriler geliştirilmiştir. Araştırma, kuramsal bir çözüm önerisi geliştirmeyi hedeflediğinden deneysel bir uygulama içermemektedir; ancak ileriye dönük öğretimsel stratejilerin yapılandırılması açısından model geliştirici nitelik taşımaktadır.

Bulgular ve Tartışma

Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı öğretiminde karşılaşılan temel zorluklar, dilsel, kültürel ve pedagojik boyutlarda farklı açılımlar göstermektedir. Bu bölümde, literatür taraması ve öğretim örneklerinden elde edilen bulgular ışığında karşılaşılan başlıca problemler ele alınmış ve çözüm önerileri tartışılacaktır. Araştırmanın bulguları, Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı metnlerinin öğretiminde öğrencilerin en çok dilsel engeller, kültürel bağlamda anlam kaymaları ve metnin tarihî arka planını tam olarak kavrayamama gibi zorluklarla karşılaştıklarını göstermektedir. Öğrenciler, metnlerin anlamını tam olarak çözümleyebilmek için bağlam bilgisine ihtiyaç duymakta ve bu bilgiyi edinme sürecinde öğretim yöntemlerinin etkinliğinden büyük ölçüde etkilenmektedirler. Bu bağlamda, etkileşimli öğretim yöntemlerinin ve tarihsel bağlamı açıklayıcı yaklaşımların öğrencilerin başarılarını artırdığı belirlenmiştir (Fosnot, 1996).

Dilsel Zorluklar: Eski Türkçe ve Orta Türkçe metnlerin dil yapıları, modern Türk öğrencisi için önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu metinlerde kullanılan eski dil yapıları, terkedilmiş kelimeler ve gramer kuralları, öğrencilerin anlamayı zorlaştırmakta ve metinlere yabancılaşmalarına yol açmaktadır. Yine de, bu dilsel zorlukların aşılmasının yolu, öğrencilerin tarihsel dil bilinci geliştirmelerinden geçmektedir. Öğrencilere, metnlerin dilsel yapılarının zamanla nasıl evrildiği ve dilin sosyo-kültürel bağlamdaki rolü anlatıldığında, anlamlandırma süreci hızlanacaktır. Ayrıca, metnlerin dilsel özelliklerine yönelik sınıf içi etkinlikler, öğrencilerin dilsel engelleri aşmalarına yardımcı olabilir.

Bağlam Eksiklikleri: Eski ve Orta Çağ metinleri, tarihsel ve kültürel bağlamda anlam kazanan eserlerdir. Ancak, günümüz öğrencilerinin bu metinleri anlamlandırabilmesi için yeterli tarihsel bilgiye sahip olmamaları, metinlere ilişkin doğru bir kavrayış geliştirmelerini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin metinlere ait tarihsel, kültürel ve toplumsal arka planları öğrenmeleri büyük önem taşır. Bu amaca yönelik olarak, edebiyat derslerinde tarihsel okuma stratejilerinin kullanılması ve metnlerin sosyal-kültürel bağlamı ile birlikte ele alınması önerilmektedir. Ayrıca, öğretim sürecinde kullanılacak görsel materyaller ve kaynaklar (örneğin, dönemin haritaları, toplumsal yapıları anlatan grafikler) öğrencilerin metinlerle daha güçlü bir bağ kurmalarına yardımcı olacaktır.

Ezberci Yaklaşım: Günümüzde eski edebiyat eserlerinin öğretiminde sıklıkla karşılaşılan bir diğer sorun, öğrencilerin ezberci bir yaklaşımla metinleri öğrenmeye yönlendirilmesidir. Bu durum, öğrencilerin metinlere dair derinlemesine bir anlayış geliştirmelerini engellemektedir. Ezberci yaklaşım yerine, metin çözümlemesi, tartışma ve eleştirel okuma gibi yöntemler, öğrencilerin anlamlandırma süreçlerini derinleştirebilir. Öğrencilerin aktif katılımını sağlayan etkileşimli öğretim yöntemleri, metnlerin sadece yüzeysel bir biçimde öğrenilmesini değil, aynı zamanda metnlerin içsel anlamlarını kavrayabilmelerini sağlayacaktır.

Çözüm Önerileri: Bulgular ışığında, Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı metnlerinin öğretiminde karşılaşılan sorunları aşabilmek için öğrenci merkezli, etkileşimli ve çağdaş öğretim yöntemlerinin benimsenmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Yapılandırmacı öğrenme, öğrencilerin metinlerle kurduğu bağı derinleştiren ve anlamlandırma süreçlerini destekleyen etkili bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, metin çözümleme, metinler arası okuma ve yaratıcı drama gibi yöntemler, öğrencilerin metinle daha derin bir bağ kurmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, öğretim sürecinde tarihsel ve kültürel bağlamlara dayalı açıklamalar yapmak, öğrencilerin metinlere dair anlamlandırmalarını güçlendirecektir (Sever, 2013; Günay, 2019). Öğrencilere yönelik geliştirilecek öğretim materyalleri, dijital araçlar ve etkileşimli platformlar kullanılarak derslerin daha ilgi çekici ve etkili hâle gelmesi sağlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı, Türk kültürünün şekillenmesinde önemli bir rol oynamış ve bu dönemdeki edebi metinler, hem dilsel hem de kültürel açılardan derin anlamlar taşımaktadır. Ancak, bu metinlerin günümüz eğitim sistemlerinde öğretimi, bazı önemli engellerle karşı karşıyadır. Bu çalışmanın amacı, söz konusu metinlerin öğretiminde karşılaşılan zorlukları incelemek ve bu zorlukların üstesinden gelmek için çağdaş öğretim yöntemlerine dayalı çözümler

geliştirmektir. Elde edilen bulgular, öğretim sürecinde karşılaşılan dilsel, kültürel, pedagojik ve didaktik zorlukların, öğretim stratejilerinin etkinliğini sınırladığını göstermektedir.

Dilsel Zorlukların Aşılması: Eski Türkçe ve Orta Türkçe metinler, dil açısından modern Türk öğrencilerine büyük zorluklar sunmaktadır. Bu metinlerde kullanılan eski kelimeler, gramer yapıları ve anlam kaymaları, öğrencilerin doğru bir şekilde anlam çıkarmalarını engelleyebilir. Ancak bu engeller, yalnızca dil bilgisi dersleriyle aşılmamalıdır. Öğrencilere, bu metinlerin dilsel yapılarının evrimini anlatan bir yaklaşım benimsenmelidir. Dilsel evrimi öğrencilere sunarken, metinlerin yazıldığı dönemdeki kültürel bağlam ve günlük dil kullanımı hakkında bilgiler verilmesi, metnin anlamını derinleştirecektir. Ayrıca, metinlerdeki dilsel farklılıkların tarihsel gelişimi üzerinde durulmalı, öğrencilerin dilsel engelleri aşmalarına yardımcı olacak stratejiler geliştirilmelidir. Bu yaklaşım, dilsel zorlukların sadece bir engel değil, aynı zamanda öğrencilerin dilin evrimine dair bilgi edinmelerini sağlayan bir fırsat olduğunu da vurgular.

Bağlamın Önemi ve Tarihsel Çerçeve: Eski ve Orta Çağ metinlerinin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için metnin tarihsel ve kültürel bağlamının öğretime entegre edilmesi gerekmektedir. Bu metinler, yazıldıkları dönemin toplumsal yapısı, kültürel normları ve siyasal olayları ile sıkı bir ilişki içindedir. Ancak, günümüz öğrencilerinin bu bağlamı yeterince kavrayabilmesi için tarihsel bilgiye sahip olmaları gerekir. Eğitimdeki bu eksiklik, öğrencilerin metinleri sadece dilsel olarak anlamalarına, ancak metnin içsel ve kültürel anlamlarını kavrayamamalarına yol açmaktadır. Bu sorunun çözülmesi için tarihsel bir okuma yaklaşımı benimsenmeli, metinlerin yazıldığı dönemin toplumsal yapıları, kültürel gelenekleri ve politik olayları hakkında derinlemesine bilgiler verilmelidir. Ayrıca, bu bağlamda derslerde kullanılacak görsel materyaller, dönemin önemli figürleri ve olaylarına dair kaynaklar, öğrencilerin metni doğru bir şekilde konumlandırmalarını sağlayacaktır. Metinlerin sadece dilsel çözümlemeleri değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve politik bağlamları ile ilişkili bir öğretim süreci, öğrencilerin edebiyatla daha güçlü bir bağ kurmalarına imkân tanıyacaktır.

Ezberci Yaklaşımın Sınırlamaları: Türk edebiyatı öğretiminde sıklıkla karşılaşılan bir diğer sorun ise, metinlerin ezberci bir yaklaşımla öğretilmesidir. Geleneksel öğretim yöntemlerinde, öğrenciler metinleri ezberlemekle yetinmekte, derinlemesine anlam çıkarma ve eleştirel düşünme gibi beceriler genellikle ihmal edilmektedir. Bu durum, öğrencilerin metinleri sadece birer bilgi parçası olarak kabul etmelerine, metnin içsel anlamlarına dair farkındalık geliştirmemelerine yol açmaktadır. Bu tür bir öğretim yaklaşımı, öğrencilerin metinlere dair pasif bir yaklaşım sergilemelerine neden olur. Ancak, metin çözümleme, eleştirel okuma ve yaratıcı drama gibi etkileşimli yöntemler, öğrencilerin metinle kurdukları bağları derinleştirerek onları aktif katılımcılar hâline getirebilir. Metinleri sadece ezberlemekle kalmayıp, bu metinleri analiz eden, sorgulayan ve kendi yorumlarını geliştiren bir yaklaşım, öğrencilerin edebiyatla daha güçlü bir bağ kurmalarına olanak tanır.

Etkileşimli Öğrenme Yöntemlerinin Önemi: Çağdaş öğretim yöntemleri, öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimseyerek öğrencilerin aktif katılımını sağlar. Etkileşimli öğrenme yöntemleri, öğrencilerin sadece alıcı bir durumda olmaktan çıkarak, bilgiye aktif olarak katılmalarını teşvik eder. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin kendi bilgi ve deneyimlerini metinlerle ilişkilendirerek yeni anlamlar üretmelerini sağlarken, metinlerin dilsel, kültürel ve tarihsel boyutlarıyla ilgili derinlemesine analizler yapmalarına olanak tanır. Bu, öğrencilerin yalnızca metni anlamaları değil, aynı zamanda metnin yazıldığı dönemdeki toplumsal, kültürel ve edebi bağlamı da kavramalarını sağlar. Grup çalışmaları, tartışmalar ve metinler arası okuma gibi etkileşimli yöntemler, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek ve onları metinlere dair daha derinlemesine analizler yapmaya yönlendirecektir.

Dijital Araçların Kullanımı ve Öğrenci Katılımı: Teknolojinin eğitimdeki rolü gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Dijital araçlar ve online platformlar, öğrencilerin metinlerle etkileşim kurmalarını daha kolay hâle getirebilir. Dijital okuma platformları, çevrimiçi tartışmalar ve interaktif eğitim materyalleri, öğrencilerin derslere katılımını artırabilir ve öğrenme sürecini daha dinamik hâle getirebilir. Özellikle, tarihsel metinlerin dijital ortamda sunulması,

öğrencilerin metni farklı açılardan incelemelerine olanak tanırken, aynı zamanda öğretmenin dersin çeşitli yönlerini görsel ve işitsel materyallerle pekiştirmesine de imkân tanıyacaktır.

Çözüm Önerileri

Etkileşimli ve Öğrenci Merkezli Öğrenme Yöntemlerinin Entegrasyonu: Öğrencilerin metinlerle derinlemesine bağ kurmalarını sağlamak için grup tartışmaları, metin çözümleme ve yaratıcı drama gibi etkileşimli öğretim yöntemlerinin artırılması önerilmektedir. Bu yöntemler, öğrencilerin metni aktif bir şekilde keşfetmelerine yardımcı olacak ve derinlemesine analiz yapmalarını sağlayacaktır.

Tarihsel Bağlamın Derinlemesine İşlenmesi: Metinlerin yazıldığı dönemin tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlamlarının öğretime entegre edilmesi, öğrencilerin metni daha doğru bir şekilde anlamalarına olanak tanıyacaktır. Eğitimde kullanılacak görsel materyaller ve dijital kaynaklar, öğrencilerin metinlere ilişkin daha kapsamlı bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Benimsenmesi: Yapılandırmacı öğrenme kuramı doğrultusunda, öğrencilerin önceki bilgilerini kullanarak metinleri anlamaları ve kendi yorumlarını üretmeleri teşvik edilmelidir. Bu yaklaşım, öğrencilerin metinlerle kurdukları bağları derinleştirirken, anlam çıkarma süreçlerini de zenginleştirecektir.

Ezberci Yaklaşımdan Uzaklaşılması: Ezberci öğrenme yöntemlerinin yerine, öğrencilerin eleştirel düşünme ve metin çözümleme becerilerini geliştirecek stratejiler benimsenmelidir. Öğrencilerin metinlere dair derinlemesine yorumlar geliştirmeleri ve metinleri farklı bakış açılarıyla değerlendirmeleri sağlanmalıdır.

Dijital Araçların Kullanımı: Dijital araçlar ve çevrimiçi platformlar kullanılarak öğrencilerin derse katılımı artırılabilir. İnteraktif eğitim materyalleri ve dijital okuma platformları, öğrencilerin metinlerle etkileşim kurmalarını sağlarken, öğretmenin de metni daha etkili bir şekilde sunmasına imkân tanıyacaktır.

Sonuç olarak, Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı metnlerinin öğretiminde karşılaşılan zorluklar, doğru öğretim stratejileriyle etkili bir şekilde aşılabılır. Ancak bu zorlukların üstesinden gelmek, yalnızca geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulanmasıyla mümkün olmayacaktır. Günümüz eğitim sisteminde, öğrencilere sadece ezberci bir yaklaşım benimsemek yerine, daha etkileşimli, öğrenci merkezli ve çağdaş öğretim yöntemlerinin uygulanması büyük önem taşımaktadır. Bu yöntemler, öğrencilerin metinlerle daha derinlemesine bir ilişki kurmalarına, metinleri sadece dilsel değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlamlarıyla anlamalarına olanak tanıyacaktır (Arslan, 2015; Kıran, 2010).

Eski ve Orta Çağ Türk edebiyatı metinleri, sadece dilsel yapılarından değil, aynı zamanda dönemin toplumsal, kültürel ve tarihsel koşullarından da beslenmektedir. Bu nedenle, metinlerin öğretiminde sadece dilin anlaşılması yeterli değildir. Öğrencilerin, metinlerin yazıldığı dönemi, o dönemin toplumsal yapısını, kültürel normlarını ve siyasal bağlamlarını da göz önünde bulundurarak metinleri analiz etmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin metinlere dair tarihsel ve kültürel bir perspektif sunmaları, öğrencilerin metinleri daha derinlemesine anlamalarına katkı sağlayacaktır. Metnin içindeki semboller, metaforlar ve kültürel referanslar ancak bu tür bir bakış açısıyla doğru bir şekilde değerlendirilebilir.

Bu tür bir öğretim, öğrencilerin sadece geçmişin edebiyatını öğrenmekle kalmalarını engelleyecek, aynı zamanda onları aktif bir şekilde metinlere katılmaya teşvik edecektir. Öğrencilerin, tarihsel metinlerle etkileşimli bir şekilde çalışmaları, onları yalnızca pasif bir alıcı olmaktan çıkaracak, aktif katılımcılar hâline getirecektir. Etkileşimli öğrenme yöntemleri, öğrencilerin metinleri anlamalarını ve bu metinler üzerinden kendi düşüncelerini ve analizlerini geliştirmelerini sağlayacaktır. Örneğin, grup tartışmaları, metin çözümleme oturumları ve yaratıcı drama gibi yöntemler, öğrencilerin metinle kurdukları bağları güçlendirecek ve edebi metinlerin derinliklerine inmelerini kolaylaştıracaktır.

Ayrıca, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi, öğrencilerin sadece metinleri anlamaları değil, aynı zamanda bu metinlere dair kendi yorumlarını oluşturabilmelerini

sağlayacaktır. Eleştirel düşünme, öğrencilerin metinlerdeki anlam katmanlarını keşfetmelerine ve bu metinleri daha geniş bir perspektife yerleştirmelerine olanak tanır. Bu süreç, öğrencilerin hem geçmişe dair daha derinlemesine bir farkındalık kazanmalarını hem de günümüz edebiyatını daha iyi anlamalarını sağlar. Eleştirel düşünme becerileri, aynı zamanda öğrencilerin kendi kültürel ve toplumsal bağlarını da sorgulamalarına ve metinlerle kurdukları ilişkiyi daha bilinçli bir şekilde değerlendirmelerine yardımcı olacaktır. Bu noktada, öğretim sürecinde dijital teknolojilerin kullanımı da önemli bir avantaj sağlar. Dijital araçlar ve çevrimiçi platformlar, öğrencilerin metinlerle daha etkileşimli bir şekilde çalışmasına olanak tanır. Örneğin, metinlerin dijital versiyonları, interaktif okuma materyalleri ve çevrimiçi tartışmalar, öğrencilerin derse aktif katılımını artıracak ve dersin daha dinamik bir hâle gelmesini sağlayacaktır. Ayrıca, dijital araçlar, öğrencilerin metinlere dair farklı bakış açıları geliştirmelerini teşvik edecek ve öğretmenin ders içeriğini daha görsel ve işitsel unsurlarla pekiştirmesini mümkün kılacaktır (Demirel, 2021). Bu sayede, öğrencilerin öğrenme süreçleri daha etkili ve kalıcı olacaktır.

Öğrenci merkezli öğretim yöntemleri, aynı zamanda öğrencilere metinlere dair sorular sorarak onların anlamlandırma süreçlerini teşvik eder. Öğrenciler, metinleri yalnızca yüzeysel olarak okumaktan öte, metnin içindeki derin anlamları ve yazarın sunduğu kültürel ve toplumsal mesajları keşfetmeye çalışacaklardır. Bu yaklaşım, öğrencilerin edebiyatı sadece geçmişin bir yansıması olarak görmek yerine, günümüze ve geleceğe dair mesajlar içeren bir alan olarak değerlendirmelerine olanak tanır. Aynı zamanda, bu süreçte öğrenciler, eleştirel düşünme, analitik okuma, empati kurma ve yaratıcı düşünme gibi önemli beceriler geliştireceklerdir.

Foydalanılan adabiyotlar ro'yxati:

1. Arslan, M. (2015). Eski Türk edebiyatı öğretiminde karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri. *Türk Edebiyatı Dergisi*, 24(3), 112-126.
2. Demirel, Ö. (2021). Eski Türk edebiyatı metinlerinin öğretiminde tarihsel bağlamın önemi. *Edebiyat Eğitim Araştırmaları*, 19(4), 95-103.
3. Fosnot, C. T. (1996). *Constructivism: A psychological theory of learning* (2nd ed.). Teachers College Press.
4. Günay, N. (2019). Edebiyat öğretiminde eleştirel düşünme ve metinler arası okuma. *Edebiyat ve Eğitim Dergisi*, 18(2), 142-155.
5. Kıran, İ. (2010). Geleneksel öğretim yöntemlerinin sınırlılıkları: Eski Türk edebiyatı örneği. *Türk Dil ve Edebiyatı Eğitiminde Yeni Yöntemler*, 7(1), 65-78.
6. Sever, B. (2013). Eski Türk edebiyatı metinleri ve yaratıcı drama yönteminin uygulanması. *Edebiyat ve Drama*, 11(3), 88-101.